

Klein geluk

Ledevaartkerk Chaam, zondag 2 februari 2020
Ds. Sara Dondorp

Eerste Schriftlezing: Sefanja 2:3 en 3:9-13

Tweede Schriftlezing: Matteus 5: 1-12

Inleiding

Het thema van beide schriftlezingen is vanmorgen geluk. We lezen het begin van de Bergrede, de Zaligsprekingen. In de nieuwe vertaling zouden we kunnen spreken van de 'Gelukkigspreekingen'. In de profetie van Jesaja gaat het over verlangen naar geluk. Over de 'kleine rest' die overblijft als alle 'nare mensen' verjaagd zijn. Dat zou toch een mooi idee zijn, dat 'nare mensen' er niet meer zijn. Tegenwoordig denken we dan: 'nare mensen' moeten we ook helpen, want die zijn misschien niet voor niets 'naar' geworden en hebben onze hulp nodig. Maar dat perspectief was er in Bijbelse tijden nog niet. Gelukkig zijn het niet de 'nare mensen' die er vanmorgen niet zijn, waardoor we hier met zo weinig zijn, maar zijn het juist leuke mensen die naar Dongen zijn gegaan om een gelukkige bijeenkomst te vieren. Vanmorgen viert ds. Henrieke ten Thije dat ze 25 jaar geleden hier in de Ledevaartkerk in het ambt van predikant werd bevestigd. Vele vaste Ledevaartgasten zijn daar vanmorgen bij. Een beetje een gevoel van een 'kleine rest' hebben we hier vanmorgen misschien toch wel. Ook wij hier wensen Henrieke natuurlijk heel veel geluk.

De schriftlezingen lezen we vanmorgen in de vertaling van de Monshouwerstichting, te vinden op www.schriftlezing.nl.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

'Gij zult gelukkig zijn'. Misschien is dat in onze tijd wel het hoogste gebod, of zelfs een soort van plicht: gelukkig moeten we zijn! Wie niet gelukkig is, heeft er niet genoeg zijn best voor gedaan. Geluk is voor iedereen bereikbaar én iedereen moet het bereiken. Volgens allerlei rapporten behoren we in Nederland tot de gelukkigste mensen ter wereld. Gelukkig maar. Tegelijkertijd lopen wachttijden in de GGZ enorm op en zijn er zelfs kinderen die lijden aan burn-out. Dat klinkt toch eerder alarmerend dan gelukkig? Wat is geluk? Wanneer ben je als mens gelukkig? En wat betekent het als je iemand geluk wenst?

De Vlaamse psychiater Dirk de Wachter schreef er een boekje over. Of liever: over niet-gelukkig zijn: *De kunst van het ongelukkig zijn*¹. Hij begint met het opzoeken van een definitie van geluk. Dat levert hem twee verschillende invalshoeken op. 1: gunstige loop van omstandigheden. 2: aangenaam gevoel van iemand die zich verheugt. Omstandigheden komen van buitenaf. Gelukkig toeval, zou je kunnen zeggen. Een aangenaam gevoel komt van binnenuit. Is iets individueels. Dat kunnen we min of meer in de hand hebben. Twee verschillende dingen dus. En over welke van de twee gaat het in de Bergrede? Niet over gunstige omstandigheden, volgens mij. Jezus noemt armoe, treurnis, honger. Niet bepaald gunstig. Maar over een individueel gevoel van vreugde gaat het ook niet. Is er dan nog een andere invalshoek van geluk? Al met al lijkt geluk behoorlijk ongrijpbaar te zijn.

¹ Dirk de Wachter, *De kunst van het ongelukkig zijn*, Uitgeverij Lannoo, 2019.

Geluk heeft onder meer met verwachtingen te maken, denk ik. Als je verwacht een lekker stuk taart te krijgen bij de thee, maar je krijgt een koekje gepresenteerd, ben je teleurgesteld. Als je verwacht helemaal niks extra's bij de thee te krijgen kan je van een simpel koekje dolgelukkig worden. Misschien zijn wij in de westerse wereld wel te veel verwend. Verwachten wij te veel en zijn we niet snel tevreden. In combinatie met de plicht om gelukkig te zijn, wordt dat voor veel mensen te zwaar om te dragen.

Geluk heeft met verlangen te maken, kwam ik ergens tegen. Misschien zit daar wel de sleutel in. Zoals de profetie van Sefanja overloopt van verlangen naar een rechtvaardige en vredige samenleving. Verlangen naar het tegendeel van zelfgenoegzaamheid en hoogmoed. Dirk de Wachter noemt het voorbeeld van gelukszoekers die in hun obsessieve streven naar geluk anderen beschadigen. Geluk is hier opgevat als een individueel streven. Mensen die gelukkig worden door anderen te vertrappen. Dusdanig gericht op hun eigen geluk, dat ze anderen kapot maken. Dat is ernstig. Dat zou uitgebannen moeten worden. In de woorden van de profeet: zelfgenoegzame hoogmoedigen moeten verwijderd worden uit ons midden! Stel dat dat zou kunnen. Misschien zijn we allemaal wel eens hoogmoedig of zelfgenoegzaam... Stel dat dat toch zou kunnen. Dan blijven de eenvoudigen over. Zoiets lijkt Sefanja in zijn profetie onder woorden te brengen. Een verlangen naar eenvoud en bescheidenheid. Eenvoudigweg Gods wegen volgen. Is dat geluk?

Misschien is dat inderdaad het soort geluk waar Jezus aan denkt. Dat niet de hoogmoedigen, maar juist de eenvoudigen aandacht en ruimte krijgen. Dat de armen van geest tot hun recht kunnen komen, dat treurende ruimte krijgen om troost te vinden, dat niet alleen honger gestild wordt met voedsel, maar vooral ook honger naar gerechtigheid verzadigd wordt. Dat vrede-stichters ruimte krijgen om inderdaad vrede te stichten. En dat niet machthebbers een vredesplan de wereld in slingeren waarbij een deel van de betrokkenen niet gehoord wordt. Om maar iets te noemen...

Wij zouden het rijtje uit de Bergrede nog kunnen aanvullen: Gelukkig de zorgverleners, want zij zullen dankbaarheid en erkenning ontvangen. Gelukkig zij die onze kennis en verhalen overdragen aan jongere generaties, want zij zullen waardering krijgen. Gelukkig zij die zich inzetten voor ons voedsel en voor de natuur waarin wij leven. Zij zullen groei en bloei kunnen ervaren. Ik noem maar enkele voorbeelden. U weet er vast nog meer te bedenken. Allemaal voorbeelden van verlangen naar geluk of zegening. En tegelijk voorbeelden van mensen die in de praktijk vaak vast lijken te lopen. Groepen mensen die in onze samenleving steeds meer en steeds ingewikkelder eisen op hun bord lijken te krijgen. Mensen die gemangeld worden door een optelsom aan ontwikkelingen. Mensen die zich vaak met hart en ziel inzetten voor anderen. Juist zij zouden het verdienen om geluk te vinden. En gelukkig vinden ze dat in de praktijk denk ik ook wel vaak, tussen alle teleurstellingen door.

In ons algemene spraakgebruik heeft geluk vaak met succes te maken. Dat is wat de 'geluksmaatschappij' ons voorspiegelt. Geluk: dat is een mooi huis, een snelle auto, een tandpastaglimlach. Een soort van geluk dat voor gewone mensen onbereikbaar lijkt. Gelukkig weten de meeste mensen wel beter. Want geluk is immers ook: de glimlach van een kind, een liefkozing, een zonnestraal door het raam, een bloempje op een tegelpad... Of zomaar het besef dat er ruimte is om rust te nemen. Die zonnestraal, die rust en dat

bloempje geven des te meer geluk als je dat met iemand anders kan delen: "Kijk eens wat mooi, wat fijn!" Misschien zijn we dan wel aanbeland bij een vorm van geluk waar bijna geen vastomlijnde definitie voor te vinden is. Een verheugende omstandigheid of een aangenaam gevoel, of een combinatie daarvan. Maar dan bij voorkeur gedeeld. Ook daar geeft Dirk de Wachter een voorbeeld van. Hij schrijft over een journaliste die een doodzieke patiënte sprak. De journaliste vroeg waar ze de patiënte een plezier mee kon doen. Het antwoord was simpel: ze zou wel eens een stukje mango willen. Een klein en eenvoudig momentje van samen zijn. Daar kan vrijwel niets tegenop. 'Klein geluk'. Een 'mangomomentje'. Men zegt dat ongeluk in een klein hoekje zit, maar we kunnen evengoed zeggen dat geluk in een klein hoekje zit. Ongelukkig zijn hoort bij het leven betoogt Dirk De Wachter. Dat moeten we weer leren. Als dat lukt, krijgen de kleine momenten van geluk meer waarde. Ik stel me zo voor dat dat van die kleine momentjes zijn waarvan de Eeuwige moet glimlachen. Momentjes waarbij misschien God aanwezig zou kunnen zijn. Is dat niet waar de Bijbelverhalen over gaan: dat God daar is waar eenvoudigen zijn. Juist daar waar mensen vergeten lijken te worden. Juist op die plekken die in de 'geluksmaatschappij' niet gezien zijn. Juist daar waar geen snelle auto's kunnen komen. Maar op de plekken waar kleine mensen glimlachen, waar mensen samen kunnen genieten van een zonnestraal, daar is klein geluk. Daar is God aanwezig.

Amen